

криміналістичної інформації. Це невербальною інформацією є система (уніфікований комплекс) даних особистого характеру про соціальні, психологічні, фізіологічні і інші властивості особи, одержані безпосередньо за допомогою немовних засобів спілкування.¹

Значення та обсяг невербальної інформації знаходиться в залежності від конкретного виду слідчої дії. Дослідження невербальної інформації залежить від професійних знань, вмій та навичок учасників слідчої дії. Форми та умови застосування окремих результатів дослідження невербальної інформації закріплені в Кримінальному процесуальному кодексі України. Дієвість використання невербальної інформації при проведенні слідчої дії зменшує протидію з боку будь-якого учасника слідчої дії.

У дослідженні невербальної інформації виділяється три взаємозалежні, взаємопов'язані стадії відповідно до етапів проведення слідчої (розшукової) дії: використання до проведення слідчої дії; використання невербальної інформації на робочій стадії слідчої дії; використання невербальної інформації на завершальній стадії слідчої дії; використання невербальної інформації на стадії оцінки отриманих результатів проведення слідчої дії. Використання невербальної інформації при проведенні слідчих дій сприяє проведенню у межах слідчої дії верифікації та валідації даних кримінальної події.

Застосування результатів дослідження невербальної інформації при проведенні слідчих дій дозволяє робити своєчасні висновки про ознаки, властивості і стани учасників слідчої дії на різних етапах її проведення та сприяє швидкому орієнтуванню слідчого/прокурора в ситуації слідчої дії з можливістю формування оптимальної лінії власної поведінки.

КАЛУГІН В. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗВУКОЗАПИСУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ГЛАСНИХ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Одним із найпоширеніших способів фіксації доказової інформації є звукозапис. Рішення слідчого про необхідність застосування звукозапису обумовлюється необхідністю об'єктивно зафіксувати та зберегти

¹ Ващук О. П. Невербальна інформація, як один із видів криміналістичної інформації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція : зб. наук. праць. – Одеса : Фенікс, 2013. – Вип. № 6. – 244 с.

певні дані та факти, які мають значення для кримінального провадження, інформацію, отриману в ході провадження процесуальних дій.

Звукозапис при розслідуванні злочинів, це — прийом вербальної форми фіксації доказів, запис на фонограму інформації, що міститься в показаннях і заявах учасників слідчих і судових дій. [1, 7]

Засоби звукозапису використовуються слідчим не тільки для фіксації ходу та результатів гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, але й для полегшення його роботи по складанню процесуальних документів, особливо коли слідча дія проводиться в умовах, в яких виникають труднощі при веденні чорнових записів. Необхідна інформація наговорюється в диктофон, а потім використовується як канва при складанні процесуального акту. Активно звукозапис використовується в оперативно-розшуковій діяльності, особливо для прослуховування та запису телефонних та інших розмов [2, 74].

Застосування технічних засобів визнається доцільним при допиті: а) підозрюваних, що вчинили злочин, за який може бути призначено довічне позбавлення волі; б) осіб, які знаходяться в небезпечному для життя стані; в) глухонімих; г) осіб, які володіють відомостями, що відіграють важливу роль для провадження, але яким погрожують вбивством, застосуванням насильства або іншими протиправними діями; д) при прослуховуванні телефонних та інших переговорів; е) при огляді місця події; ж) у випадках значних аварій, катастроф, пожеж, вбивств, коли с умови для незворотної зміни обстановки та втрати слідів [3].

Інформація, що міститься в електричному сигналі, може бути закодована різними способами (аналоговим і цифровим) і записана на різні носії (магнітні стрічки, оптичні компакт-диски, дискети й жорсткі магнітні диски). Найбільш перспективним вважається цифровий запис сигналів звуку та зображення. Він дозволяє виключити значні втрати якості зображення і звуку при записі й відтворенні та відрізняється простотою в налаштуванні і обслуговуванні апаратури [4, 225–227].

При провадженні слідчих дій зручно застосовувати портативні магнітофони з компакт-касетами відповідної продовженості запису. Це можуть бути професійні і побутові диктофони, записуючі плеєри, міні-диктофони, диктофони, вмонтовані в інші предмети, звукозапис у ході провадження гласних та негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється на професійних (студійних) і аматорських магнітофонах і тому подібна звукозаписуюча техніка, обладнання вмонтованими і виносними мікрофонами необхідної чутливості [5, 5].

Згідно з КПК України слідчий має право негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами про злочин чи особу, яка його вчинила. Негласне виявлення та фіксування слідів тяжкого злочину, документів та інших предметів, що можуть бути доказами кримінальної діяльності, слідчі здійснюють з метою: виявлення, фіксації та вилучення слідів, предметів,

речей, документів, які мають значення для розкриття та розслідування злочинів, встановлення обставин діяльності злочинних угруповань; для розшуку та встановлення невідомих злочинців, які після вчинення тяжкого злочину зникли з місця, а також осіб, які причетні до діяльності злочинних угруповань; для встановлення обставин вчинення злочину, використаних при цьому знарядь, засобів злочину і предметів злочинного посягання; для встановлення місця переховування предметів, речей, майна та інших цінностей, здобутих злочинним шляхом та вжиття заходів щодо забезпечення відшкодування матеріальних і моральних збитків, заповняних злочином [6, 48].

Окрему увагу варто надати питанням тактики застосування звукозапису під час проведення слідчих дій.

На підготовчому етапі застосування звукозапису слідчий, перед початком слідчої дії, яка проводиться в приміщенні, має впевнитися в захищеності запису від звукових перешкод та в справності записуючого пристрою. Доцільно скласти план проведення слідчої дії та перелік чітких питань, які необхідно задати та зафіксувати відповідь на них.

Під час робочого етапу проведення слідчої дії необхідно чітко промовляти питання, а наступне питання задавати після того, як отримали відповідь від допитуваного на попереднє. Ці питання мають бути заплановані на підготовчому етапі. В разі закінчення звукозаписуючої плівки, варто перервати хід слідчої дії та застосувати нову плівку.

На заключному етапі рекомендується забезпечити схоронність фонограми, для чого прийняти заходи, що виключають можливість повторного запису або його стирання. Після виконання вказаних дій, касету необхідно покласти в спеціальний футляр та опечатати.

Як бачимо, застосування звукозапису при провадженні слідчих дій здійснюється на основі загальноприйнятої тактики проведення слідчих дій, у відповідності до чинного КПК. При цьому рекомендується виконувати рекомендації та вказівки стосовно особливостей звукозапису як технічного процесу.

Список використаних джерел

1. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия. – М.: Мегатрон XXI, 2000. – 2-е изд. доп. – С. 7.
2. Панюшкин В. А. Использование достижений научно-технического прогресса в уголовном судопроизводстве / В. А. Панюшкин // Правоведение. – 2001. – № 2. – С.74.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. – Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9 10, № 11 12, № 13, ст.88. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1390906740539731>
4. Сокиран М. Ф. Питання застосування звуко-, відеозапису у сфері доказування по кримінальних справах / М. Ф. Сокиран // Спеціальна техніка у

- правоохоронній діяльності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Ч. 2. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2005. – С. 225- 227.
5. Ванлер М. Б. Проблемы совершенствования научно-технических средств и их применение в процессе доказывания по уголовным делам.: автореф. канд.юр.д. наук. – Москва, 1994. – С. 5.
 6. Нагорська О. Ф., Нагорський Ф. М. Легітимізація використання спеціальних технічних засобів під час здійснення заходів, які обмежують права людини // Спеціальна техніка у правоохоронній діяльності: Матеріали ІХ Міжпар. наук.-практ. конф. (Україна, Київ, 26- 27 листопада 2009 рік). – К. Київський нац. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 48- 50.

КОМІСАРЧУК Р. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент

ТАКТИКА ПРОФЗАХИСТУ ЯК ПІДСИСТЕМА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ

Ні в кого з учених-юристів і адвокатів немає ні найменших сумнівів у необхідності поглиблених досліджень теорії і практики професійного кримінального захисту. Адже, за ч.1 ст.2 КПК України завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень ; за п.13, ч.1 ст.7 КПК України зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відноситься забезпечення права на захист; за ч. 2 ст. 7 КПК України сторона обвинувачення зобов'язана використати усі передбачені законом можливості для дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого (прав на захист, на доступ до правосуддя, тасмично спілкування, невтручання у приватне життя) у разі здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого і т.п.

З позицій практичних це питання не викликає заперечення. Дискусія може йти про інше: чи складають означені проблеми предмет окремої наукової дисципліни, або, це частина предметної області однієї з традиційних наук криміналістичного циклу? В даний час, вважаємо, раціональним є вивчення теоретичних і прикладних проблем захисту від обвинувачення в кримінальному провадженні в рамках науки криміналістики. Мова йде про те, чи залишиться криміналістика наукою лише про розслідування злочинів, або, виступатиме, як наука про криміналістичну технологію їх дослідження, суб'єктами якої є професійні представники змагальних в кримінальному провадженні сторін. Вважаємо, що криміналістика є наука про кримінально-релевантні закономірності